

- Ostrikova, I. (2022). Improving language education in Ukraine: the role of the New Ukrainian School. *Journal of Language and Linguistics*, 10(2), 101–115. <https://doi.org/10.12345/jll.2022.10.2.101>
- Petrenko, I. (2024). National identity and learning the Ukrainian language: a modern view. *Ukrainian Linguistic Studies*, 15(3), 201–215. <https://doi.org/10.12345/uls.2024.15.3.201>
- Rudyk, V. (2023). Strategies for improving communication skills in language education. *Research in Education and Learning*, 6(2), 49–60. <https://doi.org/10.12345/rel.2023.6.2.49>
- Shiroka, T. (2021). The concept of the New Ukrainian School: Historical overview. *Historical and educational journal*, 14(1), 112–130. <https://doi.org/10.12345/hej.2021.14.1.112>
- Tsyganok, O., & Korol, T. (2021). The role of parents in the New Ukrainian School: opportunities and challenges. *Family and School*, 12(3), 34–42. <https://doi.org/10.12345/fs.2021.12.3.34>

Olena Okliuk,

teacher of Ukrainian language and literature,
of the highest category, Odesa Lyceum №13
of Odesa City Council,
m. Odesa, Ukraine

oklyuk23071985@gmail.com

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF THE «NEW UKRAINIAN SCHOOL» REFORM IN THE CONTEXT OF TEACHING UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

Annotation. The article highlights the conceptual foundations of the «New Ukrainian School» (NUS) reform in the context of teaching Ukrainian language and literature. It examines the contributions of prominent Ukrainian educators and thinkers, such as Hryhorii Skovoroda, Taras Shevchenko, Kostiantyn Ushynskiy, Sofiia Rusova, and Vasyl Sukhomlynskyi, to the development of modern education approaches. Special attention is given to the role of national identity and its preservation through the study of native language and literature in the face of global challenges. The article emphasizes that the NUS framework in teaching Ukrainian language and literature integrates both national pedagogical traditions and international experience, fostering the development of a well-rounded personality with strong language and literary competencies.

Keywords: New Ukrainian School, educational reform, Ukrainian language, Ukrainian literature, Ukrainian pedagogy, national identity, modern education.

Дата надходження до редакції 05.06.2024

© Оклюк О. Г., 2024

З досвіду освітніх практик

УДК 811.16.2:37.016(045)

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.3\(7\).315945](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.3(7).315945)

Свінтковська Світлана Андріївна,

методист науково-методичної лабораторії суспільно-гуманітарної освіти
кафедри методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»,
м. Одеса, Україна,

svitlanasvintkovska@gmail.com

Вергогі Лідія Танасіївна,

учитель української мови та літератури вищої категорії,
учитель-методист Чорноморського академічного лицюу
імені Тараса Шевченка Чорноморської міської ради

Одеського району Одеської області, кращий учитель міста Чорноморська,
м. Чорноморськ, Україна,
vergotilidiya@ukr.net

Левинська Марія Валентинівна,
учитель української мови та літератури вищої категорії,
учитель-методист комунальної установи «Ананьївський лицей №1
Ананьївської міської ради»,
Україна,
levinskaya.mariya@gmail.com

ЛАЙФХАКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

З УСІХ ВИДІВ ПЕРЕВІРНИХ РОБІТ ДЛЯ 7 КЛАСУ НУШ (І СЕМЕСТР)

Укладено відповідно до модельних навчальних програм:

«Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.):
https://osvita.ua/doc/files/news/896/89670/Ukrayinska_mova_7-9_klas_Holub_ta_in_26.pdf

«Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В.,
Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.)
https://osvita.ua/doc/files/news/896/89671/Ukrayinska_mova_7-9_klas_Zabolotnyy_ta_i.pdf

Сучасний урок - це твір мистецтва, де педагог уміло
де використовує всі можливості для розвитку особистості учня.
М.Ебнер-Ешенбах

Сучасний учитель – це професіонал, який знаходиться в постійному творчому пошуку. Йому необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. Це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей.

Учитель-словесник сучасної школи як справжній майстер своєї справи, повинен не просто навчати, а формувати духовно інтелектуальну, творчу особистість, адаптовану до сучасних вимог, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісний нормативний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування.

Об'єктом оцінювання є результати навчання учнів. Результат навчання – це знання, уміння, навички, ставлення, цінності, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти й оцінити та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми на кожному рівні загальної середньої освіти.

Оцінювання – це процес отримання даних про стан сформованості результатів навчання учнів, аналіз отриманих даних та формулювання на його основі суджень про об'єкт, який оцінюють. Оцінювання навчання – це зіставлення поставлених цілей і досягнутих результатів: як ці цілі були досягнуті.

Оцінювання відбувається на основі навчальних цілей. Учитель оцінює, щоб дізнатися, чи досягнуті навчальні цілі. Залежно від цілей обирає форми оцінювання.

З метою забезпечення поетапного різнобічного й об'єктивного оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у процесі засвоєння ними мовної змістової лінії запропоновано тести різної форми й різного ступеня складності у форматі НМТ для відпрацювання в школярів навичок виконання тестових завдань. Такі завдання можна використовувати й для діагностувальних та підсумкових робіт у системі нового оцінювання НУШ за темами «Повторення та узагальнення вивченого в 6 класі», «Дієслово» та «Дієприкметник».

Дібрані тексти для диктантів, переказів, аудіювання, читання мовчки сприятимуть вихованню у здобувачів освіти високих моральних якостей, відкриватимуть шляхи максимальної особистісної реалізації в різних сферах людської діяльності, формуватимуть внутрішній світогляд громадянина України.

З метою активізації пізнавальних інтересів школярів, розвитку творчих здібностей, формування критичного мислення, умінь застосовувати набуті знання практично запропоновано цікаві орієнтовні теми діалогів, творів, есеїв, проектних робіт з урахуванням сучасних інформаційних технологій.

Сучасна освіта – майбутнє вільної України! Незламні освітяни! Творімо розумників та розумниць, гідних у майбутньому відбудувати Україну. Забезпечуймо умови, за яких наші діти розвивалися б не «в рамках», не «у відповідності», а саме так, як їм найкраще. Розвиваймо чесноти кожної особистості, допомагаймо подолати труднощі та цінуймо індивідуальність. Не втомлюймося робити український світ кращим!

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Повторення та узагальнення вивченого в 6 класі

I варіант

Завдання 1-6 мають по чотири варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

1. Закінчення -а (-я) мають усі іменники в рядку

- А жаль, вітер
- Б метр, галас
- В Львів, присудок
- Г Буг, магазин

2. Правильно (за допомогою прикметників) визначено рід іменників у рядку

- А столітній алое, широке кашне
- Б маленьке поні, широкий шосе
- В запашна ваніль, великий Чилі
- Г смачне пюре, велика цеце

3. Якісними є всі прикметники в рядку

- А батьківський, високий
- Б босий, мудрий
- В Ольжин, ковалів
- Г мідний, солом'яний

4. Усі числівники записано правильно в рядку

- А шіснацять, двухсот
- Б п'ятдесяти семи, двадцять перший
- В восьмидесятьма, дев'яноста
- Г сорока восьма, шістидесятий

5. Прочитайте уривок із поезії (цифра в дужках позначає наступне слово)

*Облітають (1) квіти, обриває (2) вітер
(3) Пелюстки печальні й розкида кругом.*

У знахідному відмінку вжито іменник, що позначено цифрою

- А 1 Б 2 В 3 Г немає такого іменника

6. Прочитайте речення

Жайворонка не видно, коли він злітає на висоту _____, а його пісню чути навіть із висоти близько _____.

Грамаітично правильним є варіант послідовного заповнення пропусків

- А триста метрів, шістисот метрів
- Б триста метрів, шестисот метрів
- В трьохста метрів, шестисот метрів
- Г триста метрів, шістьохста метрів

У завданнях 7-8 до кожного з п'ятьох фрагментів інформації, позначених цифрою, доберіть один правильний, на вашу думку, варіант, позначений буквою

7. Установіть відповідність між іменниками і відмінами, до яких вони належать

1 резюме, ательє	А перша
2 праця, забіяка	Б друга

3 хлоп'я, тім'я
4 любов, ніч
сон, плащ

В третя
Г четверта

8 Установіть відповідність між прикметниками та їх ступенями порівняння

1 високий, швидкий	А початкова форма
найвищий, найстрункіший	Б вищий ступінь, проста форма
3 дужчий над усе, смачніший	В вищий ступінь, складена форма
4 самий добрий, більш тонший	Г найвищий ступінь, проста форма
5 більш короткий, менш корисний	

Завдання 9-12 стосуються речень, що первісно, за іншого порядку їх розташування, становили зв'язний текст. Прочитайте речення й виконайте завдання до них.

- Чорнобривці – яскравий символ України, однорічна осіння квітка.
- ⬡ У Китаї чорнобривці називають «квіткою десяти тисяч років» - символом довголіття.
- △ У природному середовищі ростуть на Південній і Центральній Америці.
- У Європу потрапили в XVI ст. і були першими закордонними квітами, що з'явилися в Україні.
- ◇ Вони й досі зустрічаються в дикій природі.

9. Зміст первинного тексту буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

- А ○ △ ⬡ □ ◇
- Б
- ⬡ В
- Г

10 Орфографічну помилку допущено в реченні, позначеному

- А ○
- Б △
- В ◇
- Г □

11. Особовий займенник ужито в реченні, позначеному

- А ○
- Б ◇
- В □
- Г ⬡

12. Лексичну помилку допущено в реченні, позначеному

- А ○

II варіант

Завдання 1-6 мають по чотири варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

1. Закінчення -у(-ю) мають усі слова в рядку

- А метр, рядок, ситець
- Б Китай, жанр, вітер
- В Львів, цукор, атом
- Г атом, зошит, гектар

2. Іменники жіночого роду записані в рядку

- А путь, івасі, цеце
- Б біль, кір, кольрабі
- В степ, собака, леді
- Г Міссісіпі, какаду, вереда

3. Присвійні прикметники записано в рядку

- А веселий, батьківський, короткий
- Б Миколин, малиновий, зелений
- В материн, батькова, Сергіїв
- Г паперовий, зміїний, дощовий

4. Якісні прикметники, від яких не можна утворити ступені порівняння, записані в рядку

- А голодний, вороний, малиновий
- Б сірий, довгий, буряковий
- В темний, синьоокий, справжній
- Г новітній, щедрий, високий

5. Прочитайте речення (цифра в дужках позначає наступне слово)

Чи відоме (1) вам (2) те гостре, (3) до фізичного болю гостре почуття нудьги за рідною країною, яким обкипає серце від довгого пробування (4) на чужині? (М. Коцюбинський)

Вказівний займенник позначено цифрою

- А 1 Б 2 В 3 Г 4

6. Прочитайте речення

Рипнули _____ двері. У коридорі стояв _____ чоловік _____ хлопчиком років _____ (І.Цюпа).

Граматично правильним є варіант послідовного заповнення пропусків

- А входящі, якийсь, з, дванадцяти
- Б вхідні, якийсь, зі, дванадцятьох
- В вхідні, якийсь, із, дванадцяти
- Г вхідні, якийсь, з, дванадцятьма

У завданнях 7-8 до кожного з п'ятьох фрагментів інформації, позначених цифрою, доберіть один правильний, на вашу думку, варіант, позначений буквою.

7. Установіть відповідність між прикметниками і ступенями порівняння

- 1 більш красивий, менш червоний, більш сивий
- 2 найвищий, найближчий, найшвидший
- 3 найбільш низький, найменш привабливий, найбільш цікавий
- 4 красивіший, добріший, мудріший

А проста форма вищого ступеня порівняння

Б складна форма вищого ступеня порівняння

В проста форма найвищого ступеня порівняння

Г складна форма найвищого ступеня порівняння

Д не можна утворити ступеня порівняння

8. Установіть відповідність між займенниками і їх розрядом

1 свій, його, наш, їхній	А особові
2 ти, він, ми, вони	Б означальні
3 якийсь, будь-хто, дечий	В заперечні
4 весь, кожен, всякий	Г неозначені
	Д особові

Завдання 9-12 стосуються речень, що первісно, за іншого порядку їх розташування, становили зв'язний текст. Прочитайте речення й виконайте завдання до них.

- Одним із найпрекрасніших ландшафтів Тюрінзького лісу в Німеччині, як відомо, вважають Шварцталь.
- Цей замок реставровано у вісімнадцятому столітті.
- Частенько русалки виходили з води подивитися на різні св'яткування в замку.
- Тут, на височезній скелі, розташований замок Шварцбург.
- Легенда розповідає, що у старому ставу побіля замку жила кілька сот літ тому презлюща німфа, якій служили дві чарівні молоді русалки (З інтернет-джерел).

9. Зміст первинного тексту буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

- А
- Б
- В
- Г

10. Неправильно написано числівник у реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

11. Орфографічну помилку допущено в реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

12. Порядковий числівник, ужитий у давальному відмінку однини, записано в реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

ДІЄСЛОВО

І варіант

Завдання 1-6 мають по чотири варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

1. Усі дієслова записано в рядку

- А розмовляв, красивий, родина
- Б привітав, похилити, вечоріє
- В високий, батьків, кожен
- Г озеро, шість, дев'ятий

2. Усі дієслова теперішнього часу подано в рядку

- А розумію, доглядаєш, крокують
- Б сказав би, мріятиме, читаємо
- В пише, ходила, малюєте
- Г прийміть, навчається, буде сміятися

3. Дієслова складної форми майбутнього часу вжито в рядку

- А нахиляється, любимо, випускав
- Б прийде, спуститься, надивиться
- В летітиму, тремтітимеш, чаруватимуть
- Г плете, розкажете, збиратиме

4. Дієслова умовного способу записано в рядку

- А радіє, віримо, будують
- Б рухати, знайти, шумить
- В лунав би, співала б, грали б
- Г нехай біжить, працюймо, стійте

5. Прочитайте текст (цифра в дужках позначає наступне слово)

Хризантема довго (1) радує людей своїм неповторним ароматом і розкішним суцвіттям. У будь-якому саду завжди (2) знайдеться місце для цієї квітки – прикраси осіннього саду. (3) Існували особливі повір'я та ритуали, пов'язані з хризантемою. Про неї (4) написано безліч віршів та пісень.

Дієслово майбутнього часу доконаного виду записано в реченні

- А 1 Б 2 В 3 Г 4

6. Прочитайте речення

Коли погода стає все _____, а дні _____, свої барвисті суцвіття _____ хризантеми.

Правильний варіант послідовного заповнення пропусків у реченні визначено рядком

- А більш дощовішою, коротчі, розкривають
- Б самі дощовиті, коротші, розкривають
- В більш дощовою, коротшими, розкривають
- Г більш дощовою, самі короткі, розкривають

У завданнях 7-8 до кожного з чотирьох фрагментів інформації, позначених цифрою, доберіть один правильний, на вашу думку, варіант, позначений буквою.

7. Установіть відповідність між дієсловами і їхніми формами

1 малює, розкажуть, працюймо	А інфінітив
2 читаючи, вразивши, очікуючи	Б особові форми
3 попередити, їхати, нагріти	В дієприкметник
4 світає, задощило, щастить	Г дієприслівник
5 написаний, сплетена, здобути	Д безособові дієслова

б сім'я, червоний, свій

8. Установіть відповідність між дієсловами і їх ознаками

1 прослухав, відгримів, побачив	А док. вид, умовн. сп., майб. час, жін. рід, одн.
2 крокуй, поспішай, тримай	Б недок. вид, дійсн. сп., майб. час, 2 ос. мн. І
3 вивчатимемо, мовчатимемо, летітимемо	В недок. вид, наказ. сп., майб. час, 2 ос. одн., І
4 збирала б, згадала б, допомогла б	Г док. вид, дійсн. сп., мин. час, чол. рід, одн.
5 зліпи, стрибни, посміхніться	

Завдання 9-12 стосуються речень, що первісно, за іншого порядку їх розташування, становили зв'язний текст. Прочитайте речення й виконайте завдання до них.

- Використовували цю рослину також у медицині.
- Хризантема у перекладі з грецької означає «золотоквітка».
- А в Європі хризантема увійшла в моду в ХІХ століті.
- У Японії тільки члени імператорської родини мали право носити одяг із зображенням хризантем.
- Понад 2500 років тому хризантему вирощували стародавні китайці, вживаючи її пелюстки в їжу.

9. Зміст первинного тексту буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

- А
- Б
- В
- Г

10. Дієслово дійсного способу теперішнього часу є в реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

11. Дієприслівник ужито в реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

12. Орфографічну помилку допущено в реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

II варіант

Завдання 1-6 мають по чотири варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

1. Дієслова доконаного виду записано в рядку

- А виконати, працювати, навчатися
- Б визначити, прочитати, оцінити
- В цікавитися, розташувати, затекти
- Г цінувати, бігати, виконувати

2. Позначте речення, у якому вжито дієслово I дієвідміни

- А Я гойдаюся на мокрій лозі, і кашляю гучно, і регочу, щасливий, що чую весну (О.Довженко).
- Б Люблю тебе за всі твої пориви, за душу, чулу до страждань чужих (В.Сосюра).
- В Любили люди ту красу... (Л.Павленко)
- Г В селі моєму топлять, ясні дими стоять, і пахощі картоплі дитину веселять (М.Рильський).

3. Способи дієслів записано в рядку

- А теперішній, минулий, майбутній
- Б якісний, відносний, присвійний
- В дійсний, умовний, наказовий
- Г особовий, безособовий, вказівний

4. Інфінітив ужито в реченні

- А Гадюки в усьому світі кусаються (М. Стельмах).
- Б Вона ловила сніжинки, підстрибувала, сміялася (О.Донченко).
- В До нього йшли люди чи то підкувати коня, чи наварити смачної юшки (С.Скляренко).
- Г Біля сараю чорніла купа дерев'яного вугілля (О.Гончар).

5. Прочитайте текст (цифра в дужках позначає наступне слово)

Вражаючи багатством барв і пахощів, (1) полум'яніють патріархи лісів – дуби. Поважно ї розмірено вони (2) скидають з обтяженого віття жолуді й листя. (3) Чекають, коли (4) прийде весна й виткнуться із землі малі дубенята (З журналу).

Дієслово III особи однини майбутнього часу, позначено цифрою

- А 1 Б 2 В 3 Г 4

6. Прочитайте речення

Прокинулось ____ . Обізвалася трава голосами _____ своїх жильців: коників _____ , жуків. Окликнулися луги _____ перепелів ...

- А все, тисяч, мителиків, сотнею
- Б усе, тисячі, метеликів, сотнями
- В усе, тисячею, мителеків, сотні
- Г все, тисячами, метеликів, ста

Правильний варіант послідовного заповнення пропусків у реченні визначено рядком

У завданнях 7-8 до кожного з п'ятьох фрагментів інформації, позначених цифрою, доберіть один правильний, на вашу думку, варіант, позначений буквою.

7. Установіть відповідність між дієсловами та їх граматичними ознаками

1 дихаєш, пишеш, ростеш	А майбутній час, складена форма, наказовий спосіб, недоконаний вид, II особа множини
2 читаймо, ходімо, знаймо	Б майбутній час, проста форма, дійсний спосіб, доконаний вид, I особа однини
3 будуватимете, вивчатимете, наповнюватимете	В майбутній час, проста форма, дійсний спосіб, доконаний вид, I особа однини
4 навчусь, попрошу, пройду	Г минулий час, недоконаний вид, умовний спосіб, чоловічий рід однини
	Д теперішній час, недоконаний вид, дійсний спосіб, II особа однини

8. Установіть відповідність між виділеними дієсловами і їх синтаксичною роллю в реченні

1 Батьки наказували добре **вчитися** (О.Донченко).2 Друзі поїхали в ліс **відпочивати** (О.Гончар).**Жити** – Батьківщині служити (Народна творчість).4 Десь за ланами **гомонів** затихаючий грім (С.Васильченко).

А підмет

Б присудок

В додаток

Г обставина

Д означення

Завдання 9-12 стосуються речень, що первісно, за іншого порядку їх розташування, становили зв'язний текст. Прочитайте речення й виконайте завдання до них.

Колись давно Сонце сходило на землю разом зі своїми дочками.

Одного разу сама молодша дочка забула на землі свій вінок.

Дочка Сонця і парубок палко покохали один одного.

Удень вони жили на землі, а ввечері поверталися на небо.

Коли повернулася назад, то вінка вже небуло, його забрав парубок (Із інтернет-джерел).

9. Зміст первинного тексту буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

А

Б

В

Г

10. Помилка у творенні ступенів порівняння прикметників є в реченні, позначеному

А

Б

В

Г

11. Орфографічна помилка є в реченні, позначеному

А

Б

В

Г

12. Однорідні підмети є в реченні, позначеному

А

Б

В

Г

ДІСПРИКМЕТНИК ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ДІЄСЛОВА

Завдання 1-6 мають по чотири варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

1. Дісприкметниками є всі слова в рядку

- А веселий, міцний, крокуючий
- Б стомлений, танцюючий, зів'ялий
- В ходити, працюючи, застелений
- Г ім'я, чесний, ходячий, високо

2. Укажіть рядок, у якому всі дісприкметники активного стану

- А пишучий, прочитаний, прокладений
- Б почорнілий, білючий, квітучий
- В збитий, лежачий, посаджений
- Г в'язаний, шитий, посівілий

3. Не з дісприкметниками пишеться РАЗОМ у рядку

- А не/дописаний лист; не/вивчений вірш
- Б не/зірвані ніким вишні; не/прихований, а відкритий
- В не/дов'язаний светр; дорога не/заасфальтована
- Г не/розбитий глечик; не/напоєний дощем степ

4. Укажіть речення з дісприкметниковим зворотом

- А Лежачого не б'ють (*Народна творчість*).
- Б На березі лежали верби з корінням викинуті повинню (*М. Коцюбинський*).
- В Я прийшов додому стомлений (*В. Терещенко*).
- Г Вибір був зроблений (*А. Погрібний*).

5. Прочитайте текст (цифра в дужках позначає наступне слово)

Існують гороскопи не лише за знаками Зодіака, а й (1) квіткові. За (2) народним повір'ям, квітку, під знаком якої (3) народжена людина, необхідно (4) зірвати, засушити й носити завжди з собою, і вона захистить від будь-якої біди.

Дісприкметник пасивного стану доконаного виду позначений цифрою

- А 1 Б 2 В 3 Г 4

6. Прочитайте речення

Соняшник — шанована в народі квітка. _____ соняшник у світі виростили в _____ у _____ році, його висота сягала _____ метри.

Правильний варіант послідовного заповнення пропусків у реченні визначено рядком

- А самий високий, Німеччині, двох тисяч девятому, восьми цілих трьох сотих
- Б більш вищий, німеччині, двом тисячам дев'ятому, вісьмох цілих трьом сотим
- В найвищий, Німеччині, дві тисячі дев'ятому, вісім цілих три сотих
- Г найбільш вищий, Німеччині, двом тисячам девятому, восьми цілим трьом сотим

У завданнях 7-8 до кожного з чотирьох фрагментів інформації, позначених цифрою, доберіть один правильний, на вашу думку, варіант, позначений буквою.

7. Установіть відповідність між дісприкметниками та їхніми характеристиками

сходжений, збитий, прочитаний	А пасивні дісприкметники минулого часу
2 тремтячий, розуміючий, плаваючий	Б активні дісприкметники минулого часу
3 згорілий, посівілий, пожовклий	В неправильно утворені дісприкметники

4 схоплюючий, позеленівший,
відпочиваючий
5 незліченний, непримиренний,
нездоланний

Г дієприкметники, що перейшли в прикметники

8. Установіть відповідність між ужитим у реченні ісприкметником та його характеристикою.

Затремтіли зірки посмутнілі і погасли в імлі голубій (В. Сосюра).
ричаїлися заворожені красою гори (О. Гончар).
оспілі яблука збирає осінь.
і бачимо на стінах майстерно вишиті рушники.

А пасивний, недокон. вид, теп. час, мн., Зн.в.
Б активний, докон. вид, мин. час, мн., Н.в.
В пасивн., докон. вид, мин. час, мн., Н.в.
Г активн., докон. вид, мин. час, мн., Зн.в.
Д пасивн., докон, вид, мин. час, мн., Зн.в.

Завдання 9-12 стосуються речень, що первісно, за іншого порядку їх розташування, становили зв'язний текст. Прочитайте речення й виконайте завдання до них.

Соняшник – похожа на сонце й відома у всьому світі рослина.

Поле соняшника зливається з синім небом, утворюючи державний символ України – прапор.

Ця квітка дивовижним чином повертається за сонячним промінням.

В українській культурі гарячі пелюстки соняшника зображені на вишитих рушниках та українських сорочках символізують енергію сонця і здоров'я.

Особливо гарні ці рослини в період дозрівання.

(З інтернет-джерел)

9. Зміст первинного тексту буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

- А
- Б
- В
- Г

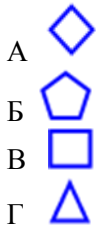
9. Орфографічну помилку допущено в реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

10. Лексичну помилку допущено в реченні, позначеному

- А
- Б
- В
- Г

11. Дієприкметниковий зворот є в реченні, позначеному (розділові знаки пропущено)

II варіант

Завдання 1-6 мають по чотири варіанти відповідей, з яких лише один правильний

1. Дієприкметник є в реченні, записаному в рядку

- А Від вас на праву руч збігає вниз побілілий шлях (Панас Мирний).
 Б Чайка скигить літаючи, мов за дітьми плаче (Т.Шевченко).
 В Туман уже вкрив морську далечінь (Ю.Смолич).
 Г Душа народу не сліпа, вона стоока (Б.Олійник).

2. Усі дієприкметники активного стану в рядку

- А скошений, відпрацьований, працюючий
 Б зеленіючий, посивілий, пожовклий
 В заплетений, намальований, зів'ялий
 Г оголошений, пройдений, битий

3. Дієприкметник виступає присудком у реченні

- А Битий небогого везе (Народна творчість).
 Б У бій було введено всі піхотні батальйони (О.Гончар).
 В Документ погоджений з директором (Із журналу).
 Г Петро дивися на товариша хитрувато примруженими очима (А.Головка).

4. Не з дієприкметниками пишеться окремо в рядку

- А не/зігріті сонцем сади, не/знані ніким стежки, не/шитий, а в'язаний костюм
 Б не/намальована картина, не/прочитане оповідання, не/застелені столи
 В не/вимитий посуд, не/прикрашений зал, не/стихаючий шум
 Г не/сподівана зустріч, не/засіяне полу, не/витрачені сили

5. Прочитайте речення (цифра в дужках позначає наступне слово)

Іванко прокинувся вдосвіта. Він узяв (1) невеликий окрасць (2) спеченого матір'ю хліба й пішов на вигін. Погустіле повітря струшувало на землю важкі краплі і колихалося. (4) Обважнілі від густої роси трави хилилися додолю (3 журналу)

Пасивний дієприкметник позначений цифрою

- А 1 Б 2 В 3 Г 4

6. Прочитайте речення

_____ знахідкою в Україні є _____ пектораль із кургану Товста Могила, виявлена у _____ році Б. Мозолевським (З інтернет-джерел).

Правильний варіант послідовного заповнення пропусків у реченні визначено рядком

- А самою відомою, Скіфська, тисячу дев'яцот сімдесятпершому
 Б більш відомішою, скіфська, тища дев'ятисот семидесят першому
 В найвідомішою, скіфська, тисяча дев'ятсот сімдесят першому
 Г самою відомою, Скіфська, тисячу, див'яцот сімдесят першого

У завданнях 7-8 до кожного з чотирьох фрагментів інформації, позначених цифрою, доберіть один правильний, на вашу думку, варіант, позначений буквою.

7. Установіть відповідність між номерами речень з дієприкметниками та правилами їх написання з не:

1 Посеред столу лежить велика не/розкраяна паляниця.	А не з дієприкметником пишуть разом, якщо дієприкметник є означенням і не має залежних слів
2 Лежало не/різане, а зламане вітром дерево.	Б не з дієприкметником пишуть разом, якщо без не не вживається
3 З'ясувалося, що відомості не/перевірені.	В не з дієприкметником пишуть окремо, якщо заперечення підсилюється протиставленням
4 Не/вгваючий гомін доносився з вулиці.	Г не з дієприкметником пишуть окремо, якщо дієприкметник виступає присудком
5 Під вітром шуміли хліба ще не/дозрілі.	

8. Установіть відповідність між номерами речень з дієприкметниковими зворотами і характеристикою місця зворотів щодо означуваного слова

1 дієприкметниковий зворот перед означуваним словом в середині речення	А Вихований на красі я любив цю галявину вкриту незліченою ніким кількістю золотисто-білих ромашок.
2 дієприкметниковий зворот перед означуваним словом на початку речення	Б Приїжджав сюди увечері сів на ялинковий пень ще (не)почорнілий від часу і дивився.
3 дієприкметниковий зворот після означуваного слова в середині речення	В Просто дивився на біле диво розкинуте біля моїх ніг.
4 дієприкметниковий зворот після означуваного слова в кінці речення	Г Милувався ромашками розквітлими тут неподалік міста.
Д Вони жили подарованим їм природою життям і на щастя досі (не)знищеним

Завдання 9-12 стосуються речень, що первісно, за іншого порядку їх розташування, становили зв'язний текст. Прочитайте речення й виконайте завдання до них.

- ◆ Мама — це перше слово сказане й усвідомлене дитиною.
- ▲ Її наповнене безмежною любов'ю серце скрашує буття.
- ◐ Пройняте теплом і ласкою, воно звучить ніжно всіма мовами світу.
- До мами звернені наші думки в радості й розлуці.
- Це вона одним дотиком руки, натрудженної в цілоденній праці, може зняти біль і гіркоту невдач.

9. Зміст первинного тексту буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

- А ◆ ▲ □ ○ ◐
 Б ◆ □ ▲ ◐ ○
 В ◆ ○ ▲ □ ◐
 Г ◆ ◐ ○ □ ▲

10. Дієприкметник виконує роль присудка в реченні, позначеному

- А ○
 Б ▲
 В ◐
 Г □

11. Орфографічну помилку допущено в реченні, позначеному

- А ◐
 Б □
 В ◆
 Г ○

12. Пунктуаційну помилку допущено в реченні, позначеному

- А
 Б
 В
 Г

САМОДИКТАНТ

СПОГАД ПРО БРАТА

I. Запишіть текст, виправивши орфографічні та пунктуаційні помилки.

З ранн(н)ього дитинс..ва ми були не лише братом і сестрою а й щирими друзями. У шкільні й інститутські роки друзі любили його за не/підробне благородс..во. Він ніколи не/хизувався своїми не/звичайними здібностями.

Ми разом навчалися у К(к)іцманській музичній школі. Володя був скрипалем а я віолончеліс..кою. Як не/було ва..ко все/ж/таки сам опанував музичне мисте..тво не/бажаючи сторонн(н)ьої допомоги.

Як він любив народно/пісенну творчість! Його талант мабуть від неї. Завдяки йому українська естрадна пісня піднялась/таки до висот світових не викликаючи ні/в/кого сумнівів у своїй не/повторності. Торкнись душею будь/якого Івасюкового твору і освятиш..ся духом Б(б)уковинс..кого генія. Згадаймо хоча б Червону руту Водограй Мальви. О українська пісне! Тобою осві..чувався в синівс..кій любові до о..чої землі в..ликий митець і заповів цю любов.. іншим. (За Г. Івасюк; 124 сл.)

Диктант з граматичним завданням

ШЕВЧЕНКОВА ГОРА

Ті чудові садочки, притулені на горах або сховані в западинах, були наскрізь пронизані сонцем, зеленіли до самого дна, і через яблуні та вишні блищала ясно-зелена трава, як килим, розстелений на крутих горах.

Дніпро синів за низиною, вкритою то сірим піском, то молодими густими кущами осокара. Між двома шпичастими горами було видно провалля, промите дощовою водою.

Там далеко під горами смужкою блищить Дніпро. Очі тонуть в безкрайї далечі, укритій лісами. Зеленіють, а далі сизіють, а ще чорніють, як пооране поле, укрите туманом.

Обидві гори вкриті травою та подекуди старими рідкими дубами. Повік не забуде цього дивного місця той, хто бачив його хоч раз на віку...

(І. Нечуй-Левицький, 105 слів)

Грамматичне завдання

I варіант

1. Підкресліть головні й другорядні члени, надпишіть частини мови над кожним словом речення: *Між двома шпичастими горами було видно провалля, промите дощовою водою.*

2. Зробіть морфологічний розбір дієслова та дієприкметника цього ж речення.

II варіант

1. Підкресліть головні й другорядні члени, надпишіть частини мови над кожним словом речення: *Очі тануть в безкрайї далечі, укритій лісами.*

2. Зробіть морфологічний розбір дієслова та дієприкметника цього ж речення.

Контрольний диктант за I семестр

РІДНА РІКА

Я дивлюся на сіро-синій Дніпро, слухаю плескіт хвиль. Нічого дорожчого у світі немає для мене. Я не хочу і нізащо не розлучуся з моєю рікою. І якщо судилося мені зробити щось красиве й велике в житті, то тільки на її берегах, ласкавих і чистих...

Ніколи ще я так не відчував життя, і не був так переповнений любов'ю до свого народу, і не почував такого безмежно радісного зв'язку з ним.

Як багато хочеться мені сказати про любов до ріки моєї рідної, ясної. Річка моя. Життя моє, де і чому я забарився, чого так пізно прийшов до твого берега, теплого і чистого? На твої ясні води, на урочисті зорі,

що дивляться в тебе з неба? Люблю я воду твою ласкаву, животворящу. І береги твої чисті, і всіх людей простих, що трудяться, живучи на твоїх берегах.

Кланяюсь тобі за ласку, за багатство, що дала моєму серцю, за тебе, що, дивлячись на тебе, роблюсь я добрим, людяним і щасливим, що можу любити тебе все життя річкою моєю, душею мого народу.

(За О. Довженком; 136 сл.)

Докладний переказ тексту розповідного характеру

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІВША

Чи знаєте ви, що в Україні працюють чародії мікромініатюр, вироби яких просто фантастичні. Одним із них є Микола Сергійович Сядристий.

Відвідувачі всесвітньої виставки в Монреалі відмовлялися повірити своїм очам. Під потужним мікроскопом вони бачили працюючий замок. В одному кубічному міліметрі можна було вмістити 50 тисяч подібних виробів!

Пізніше майстру вдалося виготовити найменшу на Землі шахову фігуру. Пішак із золота був менший від макового зерня у три мільйони разів!

М.С.Сядристий - творець найменшого у світі «Кобзаря». Чотири місяці трудився майстер над виготовленням книги. Площа її обкладинки - 0,6 квадратного міліметра. Тобто, на торці сірника можна вмістити сім таких творів. Книга легко проходить через вушко голки. Не зважаючи на мікроскопічні розміри, у ній - 12 сторінок, на яких розміщено портрет поета, повні тексти віршів «Садок вишневий коло хати», «Заповіт» та інші поезії.

Книга зшита звичайною павутинкою. Справа у тім, що найтонші нитки були б для неї як канати. Сторінки зроблено з ялинкової іграшки. Папір найкращої якості був дуже грубий. Обкладинку виготовлено із пелюсток безсмертника золотисто-жовтого кольору і прикрашено з обох боків золотими смужками.

Щоб ви зрозуміли всю складність роботи, назву лише одну деталь.

Виготовляючи такі фантастично малі речі, майстер іноді виконував операції між ударами серця. Навіть пульс, дихання могли завадити точності, пошкодити деталь (Із журналу).

Стислий письмовий переказ розповідного тексту художнього стилю про виконання певних дій

ПРАДІДОВА АБРИКОСА

На нашому подвір'ї росло дивне дерево на три гілки. На найнижчій і найрозлогішій росли жовті сливи. Величезні, круглі, із соковитою м'якоттю, що легко відділялася від дрібної гладенької кісточки. На сонці ті сливи світилися теплим золотавим світлом. Здавалося, розломиш – і потече з неї мед. Я малою наливала тих слив по дорозі, як бігла гуляти на вулицю. У кишені влазило по дві, а як дівчата просили, то в пелену ще з десяток. Сливи були солодкі-пресолодкі й родили рясно-рясно, і не через рік, а щороку.

Те дивне дерево всі називали сливою, і тільки дідусь казав, що то абрикоса. А йому було видніше, адже саме з його легкої руки те дерево на нашому подвір'ї і з'явилося. Він любив дерева «щепити». Спочатку дід саджав манюні деревинки-саджанці. А наступної весни після того, як приймуться, ходив між ними з гострим ножом (не тронь, поріжешся!), рулончиком синьої «ізоленти» та оберемком коштовних брунькатих патичків – і творив диво. Він вправно прилаштував патички до деревинки – зріз до зрізу – та перемотував липкою стрічкою. Ще в нього була консервна бляшанка з садовим варом, який густо пахнув сосною смолою. Варом дід мастив місця розрізів на деревині й тихенько приказував – аби швидше гоїлося. Порізи на деревах справді гоїлися, а патички оживали й перетворювалися на гілячки, вкриті молодим листям. Тоді дід кілька років поспіль терпляче чекав першого плоду. Першим плодам він посміхався, як малим дітям, розглядав їх, нюхав, гладив вузлуватими висохлими пальцями. Тішився. Потім куштував і давав куштувати мені.

– А добра сливка, га? – питає мене.

– Доообра, – мурчала я, жуючи солодку м'якоть, і мружачись від рясного сонця навколо.

(За Юлією Вовкодав)

Складання діалогів

Скласти та розіграти діалог (орієнтовні теми: «Знайомство з цікавою людиною», «Випадок на канікулах (на вихідних)»)

Орієнтовні теми творів

Усний твір розповідного характеру про виконання певних дій на основі власних спостережень із використанням дієприслівникових зворотів (за планом) (орієнтовні теми: «Майстерність петриківського розпису», «У класі робототехніки», «Як зробити гербарій»).

Письмовий твір-роздум (орієнтовні теми: «Чому необхідно знати історію свого народу», «Чому потрібно знати звичаї свого народу», «Чого не можна купити за гроші», «Чому потрібно берегти природу»).

Письмовий твір-розповідь (орієнтовні теми: «Оберіг душі моєї», «Людина – найвеличніша з усіх істот», «Мова — цілюще народне джерело», «Щире слово, добре діло душу й серце обіграло», «Минуле свого краю завжди хвилює», «Найкраща вчителька нації — історія», «Усе дороги й дороги, а до матері — стежка...» (В. Коломісць), «Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько», «Україна — наш спільний дім»).

Орієнтовні теми есе

Осінній лист чекав цієї миті...

У природи чисте серце. (Х. Огума)

Війна у житті моєї родини

Моя заповітна мрія

Аудіювання тексту художнього стилю

СЕВЕРИН НАЛИВАЙКО

Северин зайшов до землянки. Низенька, скоцюрблена, почорніла від горя бабуся низько вклонилася йому, запросила сідати. У неї було дрібненьке, сухорляве, покрите безліччю зморщок лице, гарні карі очі, тонкі губи. Вона була чистенька, охайненька, мов висушена холодними осінніми вітрами й пририта морозами лісова квітка.

- Бабусю, у вас жила дівчина з Гусятина, Настя, Степана Крайнього дочка. А це десть зникла вона. Чи не лихе щось трапилось...

Бабуся окинула його поглядом.

- Северине!

Гетьман одсахнувся, підхопився з ослона.

- Сядь, сину. Не дивуйся, що знаю, хто ти. Добра вістка меж не знає. Про тебе люди заговорили.

- Де Настуня, бабусю? Це ж вона розповіла вам...

- Сину мій... Послухай мене, стару. Я вік прожила. Дітей поховала, чоловіка втратила. Послухай мене. Чи чуєш ти, як стогне земля наша? Чи бачиш, як рясно вона полита сльозами?

- Чую, бабусю, й бачу. Усе знаю.

- Тож не шукай Насті, сину. Шукай для нас волі. Богом тобі призначено Україну рятувати. Тож собі ти вже не належиш. Масш Настю забути, з голови викинути.

Ні, не міг Северин забути Настю. Не міг забути, як на одній із зупинок недалеко від Дністра він влаштував огляд своєму війську. На широкому рівному полі посеред ніжного плетива весняних квітів його вояки стояли стрункими шерегами.

Скільки відваги було в їхніх очах! З такими молодцями ворог не страшний. Северин сповільна дійшов до краю, зупинився. Що це? Низькорослий юнак, удвічі нижчий за списа, збентежено й розгублено дивився на нього великими синіми очима, схожими на польові волошки. На ратищі списа біліли крихітні рученята.

Зібраши сотників, Наливайко віддав накази про напрям дальшого руху. Тоді повернувся назад, ще раз пильно глянув на юнака. Невже дівчина? Невже його, Северина Наливайка, ошукало якесь дівчисько?

Розпускаючи всіх, кинув юнакові:

-До мене, козаче!

Помітив, як затремтіли в «козака» руки й сплотніло обличчя. Але змовчав. Лише в наметі, коли лишилися сам на сам, дав волю гніву:

-Розкажуй. Як ти міг... могла?

Дівчина опустила на коліна. По блідих щоках текли сльози, капали на високі груди. Сині, з відтінком осіннього неба очі проникали в душу, гамували гнів, ридили співчуття.

Настя розповіла, що родом із Гусятина. Розказала, як пан Калиновський шаблею рубонув груди її батькові за те, що боронив її, Настю, не хотів віддати на поталу панові. Розказала, як опісля батькової смерті вона все ж не скорилася Калиновському, як нігтями вчепилася в його ненависні безстидні очі. Як за це тиждень тримали її посеред панського двору на прив'язі, у собачому наморднику. Як панські слуги плювали їй у вічі, пані називала покриткою, а паненята шпурляли в неї недоїдками й каменюччям. Як її обстригли, вимазали смолою, викачали в пір'ї й довго водили містом. А потім купали в річці й готували до весілля. Пан звелів віддати її за п'ятдесятилітнього горбаня Данила, що служив конюхом і вносив йому у вуха все, що чув од селян. Напередодні вінчання Настя втекла до Наливайкового війська.

Звісно, того ж дня Северин випровадив її: війна – не жіноче діло. Та хіба ж її розповідь, її схвильований голос, її сині очі можна було забути?

-Бабусю, де Настя? – знову спитав Наливайко.

-Иди, сину, дорогою, визначеною Богом. Не звертай із неї...

Северин вийшов із землянки. Узявши коня за гнuzдечку, пішов стежною. Коли наблизився до узлісся. В кущах шелеснуло. Не роздумуючи, Северин кинувся туди. Під розлогим деревом стояв Матвій Перепічка.

- Ти звідки?

- За тобою, гетьмане, приглядаю. Від злого ока бережу.

- Як ти смів?

- Полковники мене послали, гетьмане. Он і Петро позаду з кіньми. А я збоку весь час іду, стежки пильную.

- А це ж у тебе що? – Наливайко показав на невеличкий вузлик у Матвієвих руках.

- Це тобі від однієї дівчини. Стрілася дорогою. Дала мені цей вузличок, а сама чимдуж у ліс. Тільки кущі зашелестіли. Обличчя навіть не розгледів. Уся в чорному, мов черниця.

Северин розв'язав вузлик. Там лежала вишивана сорочка й полотняний, теж вишиваний, рушник.

- Це гетьманові, сказала. Україну хай визволяє, на дорогу... чекай, як це вона сказала? – на дорогу звитяги ставши, каже, хай по ній певно йде, нікуди не звертає. Потім перехрестилась, бережи його, Боже, сказала - і шасть. Не поженешся ж за нею...

Підійшов Петро.

- Гаразд, хлопці, забудьте, - мовив гетьман. – Ідьмо!

На кожне із запитань вибрати правильну відповідь.

1. Бабуся, до якої прийшов Наливайко, була схожа на

А зламаний вітром колосок

Б прибиту морозами степову квітку

В прибитий морозами кущ калини

Г посічену зливами вербу

2. Гетьмана Наливайка бабуся впізнала,

А побачивши в нього булаву

Б бо вже із ним зустрічалася

В бо він прибув із поштою

Г тому що він розшукував Настю

3. Не розшукувати Настю бабуся умовляла Северина, тому що

А дівчина кохала іншого

Б хотіла одружити з Северином власну дочку

В сама не знала, де поділася дівчина

Г щоб нічого не відволікало гетьмана від боротьби за волю

4. Під час огляду війська низькорослий юнак дивився на Наливайка

А сміливо й відверто

Б із зухвалим викликом

В збентежено й розгублено

Г сумно й стривожено

5. Настя розповіла, як за непокору панові її було

А вигнано з рідного Гусятина

Б віддано до суду

В побито на стайні різками

Г принижено й виставлено на глум

6. Наливайко випровадив дівчину з війська, тому що

А війна – не жіноче діло

Б відчув, що закохується в неї

В не хотів, щоб про неї дізналися козаки

Г настя була дуже кволою

7. Двоє козаків вирушили слідом за гетьманом,

- А щоб убити його із засідки
- Б щоб оберігати за наказом полковників
- В щоб простежити, чи не зраджує він своїх
- Г з цікавості

8. Вузлик Наливайкові передала
- А бабуся в землянці
 - Б дівчина в лісі
 - В козак на шляху
 - Г полковник у військовому таборі

9. У вузликові було зав'язано
- А хлібину й рушник
 - Б рушник і грудку землі
 - В рушник і шапку
 - Г рушник і сорочку

10. Для українця рушник
- А є попередженням про небезпеку
 - Б уособлює долю
 - В є знаком, що час одружуватися
 - Г означає звістку, що його розшукують

11. Вираз *добра звістка меж не знає* є
- А назвою народної пісні
 - Б загадкою
 - В приказкою
 - Г прислів'ям

12. Головна думка прослуханого тексту така:
- А осуд безсердечності бабусі
 - Б захоплення самопожертвою Насті
 - В уславлення відваги Северина Наливайка
 - Г уславлення визвольної боротьби народу під проводом Наливайка

Читання мовчки тексту художнього стилю

ДИТЯЧА ДРУЖБА

Рідня Судаків складалася із старого Андрія — сімдесятирічного діда, сина Степана і його жінки Палажки, двох синів — Петра і Павла — та дочки Ганни.

Шістнадцятирічного Петра вже не було вдома, на Запорожжя пішов. Другому синові, Павлові, було п'ятнадцять, а дочці Ганні — тринадцять літ. Поки діти були молодшими, господарством клопоталися Степан з жінкою. Дід Андрій пильнував пасіки, доглядав хату і дітей. Уважав своїм обов'язком привчити Павлуса до лицарського ремесла. Учив його їздити на коні, кидати списом та арканом, стріляти з рушниці та з лука й орудувати шаблею. Часом оповідав йому про Запорожжя, про козаків, їхні звичаї та про всі походи й пригоди із свого життя. Діти слухали залюбки оповідання дідуся, а Павлусеві снилися відтак битви з татарвою, степ широкий, і він мріяв про те, коли й він підросте та стане славним козаком.

Павлусь і Ганна любилися дуже. Він її вчив потай від діда тих усіх штук, яких навчився від дідуся, бо дідусь часто повторював, що це не жіноче, а козацьке діло. Від цих оповідань вироблялася у Павлуса завзята козацька вдача. В такому молодечім пориві зробив він не одно таке, за що хотіли його батьки покарати. Тоді він утік або до діда в пасіку, або в тернину, звідки не вийшов би був нізачо у світі, хоч не раз був дуже голодний.

Тоді вже Ганна просила за нього, вже так просила, так плакала, поки не випросила вибачення. Тоді бігла в тернину. Вона одна знала, де Павлусь сховався, і сповіщала йому добру новину. Верталися разом додому веселі й щасливі. Батько звичайно в такому випадку погрожував Павлусеві пальцем, а до Ганни промовляв: — Козир-дівка! Тебе б у посла слати...

З цього завелася між дітьми така любов, що одне без одного жити не могло, і, здається, не було нічого такого, чого б Павлусь для Гані не зробив.

Було це одної літньої неділі в місяці червні. Дід Андрій сидів із сусідом Панасом на призьбі. Покурюючи люльки, розмовляли про господарство.

— Цього року, мабуть урожай буде,— каже Панас.

— Дай, Господи! Коли б лише в злу годину не вимовити!

— Ходив я сьогодні вранці в царину — аж душа радіє, таке все повиростало.

— Коли б хоч сарани не було.

— От і не говори! Хай свята Покрова заступить,— сказав Панас і перехрестився.

— Та я собі цього не бажаю, але всіляко буває.

В цій хвили надбіг гурток малих хлопців, що гналися за дівчатами-ровесницями та вигукували сміючись:

— Мурашки, ховайте подушки, татари йдуть.

— Не викликай чорта з пекла! — гукнув дід Андрій.

Та хлопці на це не зважали, а гонили далі. Один хлопець піймав Ганю за плече та сіпнув, що дівчина впала на землю. В цій хвили прискочив до нього Павлусь і піймав за м'язи.

— Як ти смієш? Це моя сестра.

Цей обернувся і схватив Павлуса теж. Стали борюкатися.

— Гов! Півні! — гукнув якийсь парубок і вмить розірвав воюючих. — Досить з вас, оба ви браві козаки будете.

Хлопців начеб водою обілляв.

— Не зачіпай Гані,— говорив Павлусь. — Ніхто не сміє її торкнути, а то поб'ю.

— Хіба ж вона мальована? Чого лізе до гурту таке «не чіпай мене»?

— Павлусю, ходи сюди! — кликнув дід Андрій. — Воно гарно, що ти за сестрою так обстоюєш, та бач, він це не навмисне, а випадково. Ну досить. Спати час.

Старий зайшов у хату. Вже всі спали. У хаті було душно. Дід не зачинив дверей і ліг на лаві (За А. Чайковським).

На кожне із запитань вибрати правильну відповідь.

1. До якого жанру мовлення належить почутий текст?

А казка

Б легенда

В оповідання

Г переказ

2. Скільки членів було у родині Судаків?

А 3

Б 4

В 5

Г 6

3. Батько промовляв до Ганни:

А Козир-дівка

Б Козирка

В Козирка-дівка

Г Дівка-козирка

4. Ким у минулому був дід Андрій?

А козаком

Б рибалкою

В мисливцем

Г бджолярем

5. Що допомагало формувати в Павлуса козацьку вдачу?

А лицарське ремесло

Б вдача діда Андрія
 В оповідання про Запорозьку Січ
 Г бажання стати козаком

6. Як звали сусіда діда Андрія?

А Павлусь
 Б Панас
 В Іван
 Г Филимон

7. Чому Павло заступався за Ганю?

А Ганя — його сестра
 Б Павло вважав, що слід заступитися за жінку
 В Ганя була набагато меншою
 Г завелася між ними така любов

8. Від чийого імені йдеться розповідь у тексті?

А від імені батька Степана
 Б від імені Павла
 В від імені діда Андрія
 Г від імені автора

9. Установити відповідність між членами родини Судаків і їхнім віком

1 Ганна	А 70
2 Павло	Б 16
3 Петро	В 15
4 Андрій	Г 13

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ ПРОЄКТНИХ РОБІТ

Шоу, колаж, соціальна реклама, участь у теле- чи радіопередачі, інтерв'ю про українську мову як засіб єднання українського народу.

Створення та розв'язування кроссенсів (за вивченим матеріалом).

Створення лепбуків «Фразеологізми – окраса мови», «Лексичні помилки».

Лінгвістичне мінідослідження.

Групування на тему «Дієслово».

Мальований скрайбінг, малюнкові схеми на визначену тему («Дієслова майбутнього часу» та ін.).

Візуалізація текстової інформації; переведення текстової інформації в графічну.

Створення пам'ятки чи інструкції з використанням дієслів у неозначеній формі (наприклад: «Безпечна поведінка на водоймах»; «Як безпечно користуватися інтернетом»).

Виконання проєкту (наприклад, створення відео, постерів, колажу чи слайд-шоу на тему «Відбудова України» з використанням дієслів різних форм).

Лінгвістичне мінідослідження («Як порядок слів впливає на синтаксичну роль дієприкметника», «Як наголос може змінити дієприкметник на прикметник» тощо).

Створення відеопам'ятки (постер, слайди, відеоролик, схема) для соцмереж про поширені помилки у вживанні дієприкметників.

Бліцпрезентація одного фото на актуальну тему з підписом, у якому використано дієприкметник.

Виконання проєкту (наприклад, презентація дизайну кімнати, будинку, парку, магазину тощо з використанням дієприкметників).

Дата надходження до редакції 22.07.2024

© Свінтковська С.А., Т. Верготі Л.Т., Левинська М.В., 2024